

3.2.1 Number of papers published per teacher in the Journals notified on UGC website during the last five years (5)

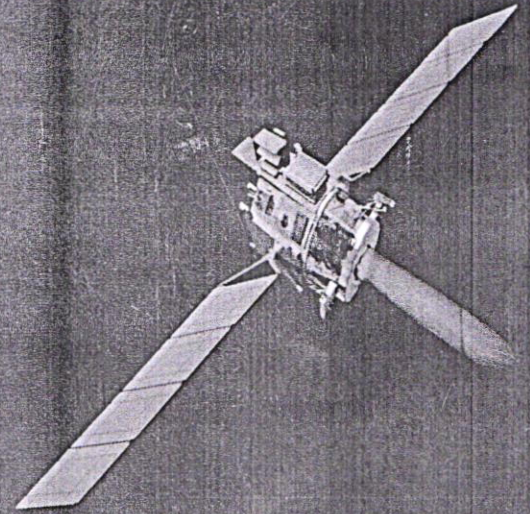
List of Documents		
Sr. No.	Details	
	2014-15	
1	Study the attitude towards positive psychology among B.Ed student teachers.	Dr.J.M.Nemade
2	Comparative Study of D.T.Ed & B.Ed Students interest in higher Education	Dr.J.M.Nemade
3	Comparative Study of B.Ed & D.T.Ed Students Teachers Attitude Towards use of Teaching Aids in teaching and Learning	Dr.J.M.Nemade
4	Problems & Suggestions of co-operative Banks	Dr.Srikant Chaudhari
5	Developed Self Help Group in Jalgaon District	Dr.S.V.Bhamre
6	Women Entrepreneurs Problems in India	Dr.S.V.Bhamre
7	Information Literacy and usage of databases at NMIMS (Deemed to be University) : A case study	By Shivanand S. Sadlapur & Dr.Vinay B Patil
8	Use of Library by faculty members: A Study of NMU Region	By Vinay B Patil
9	Koli jamatichya dharmik sankalpanacha samajshastiy abyas	V.V.Kolhe



(Signature)
Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

ISSN - 2321-0389 (Print)
ISSN - 2321-0397 (Online)

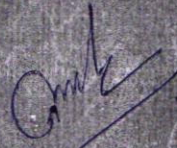
संशोधन क्रांती



SANSHODHAN KRANTI

International Multidisciplinary Research Journal





Principal
A.D.P.M's Women's College of
Arts, Com. & Home Sci. Jalgaon

Chief Editor
Mr. Chetan B. More

Index

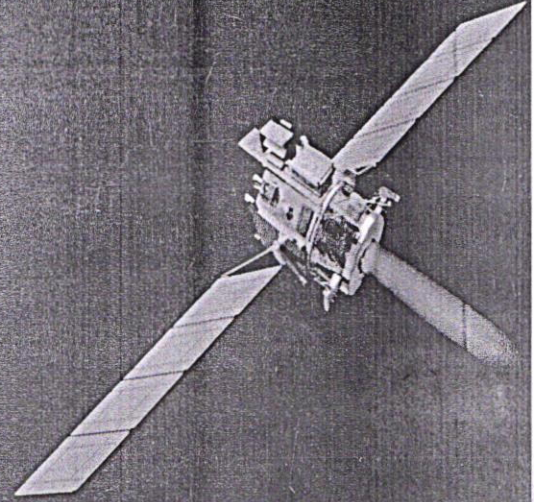
Sr. No.	Author	Paper Title	Page No.
1	NARENDER KUMAR TEJASVI SHOKHANDA	THE IMPACT OF INTERNATIONAL TRADE ON ENVIRONMENT	1-12
2	Geetika & Suman Goel	A Study Of Role Of Banks And Financial Institutions In Micro- Finance Développement In India	13-25
3	NEHA KASHYAP	CUSTOMER RELATIONAL CAPITAL	26-35
✓ 4	Dr. Jayashri M. Nemade	STUDY THE ATTITUDE TOWARDS POSITIVE PSYCHOLOGY AMONG B. ED. STUDENT TEACHERS	36-41
5	प्रा.डॉ.अनिलकुमार एस.पगारे	आगरकरांचा सुधारणावाद	42-45




 Principal
 A.D.P.M's Women's College of
 Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

ISSN - 2321-0389 (Print)
ISSN - 2321-0397 (Online)

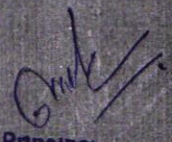
संशोधन क्रांती



SANSHODHAN KRANTI

International Multidisciplinary Research Journal





Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Chief Editor
Mr. Chetan B. More

Index

Sr. No.	Author	Paper Title	Page No.
1	Dr. Aditya S. Joshi,	PREVENTION OF SPORTS INJURIES: A TASK FOR PLAYERS AND COCHES	1-11
2	Dr. SanjeevKumar T. Tandle	STEPS IN PLANING REPORT WRITING IN RESEARCH	12-14
3	Dr. Shatrunjay M. Kote	A Study on the Development of Epicondylar & Biepicondylar among the Deaf-Dumb and Normal Children between 8 to 14 Years	15-21
4	Dr. Jayashri Madhusudan Nemade	COMPARATIVE STUDY OF D. T. ED. AND B. ED. STUDENTS INTEREST IN HIGHER EDUCATION	22-30
5	Assit. Prof. Nidhi R Sharma	THE STUDY OF EFFECTIVENESS OF CONCEPT MAPPING IN CHEMISTRY AT SECONDARY LEVEL	31-35



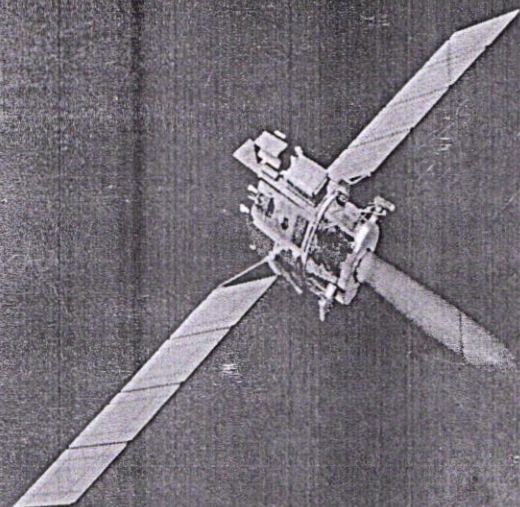

 Principal
 A.D.P.M's Women's College of
 Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Impact Factor- 0.9241

ISSN - 2321-0389 (Print)

ISSN - 2321-0397 (Online)

संशोधन क्रांती



SANSHODHAN KRANTI

International Multidisciplinary Research Journal



Chief Editor
Mr. Chetan B. More


Principal
A.D.P. Ms Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

2014-15

Index

Sr. No.	Author	Paper Title	Page No.
1	MRS. ANNU AGGARWAL DR. POONAM GUPTA	UNDERSTANDING CSR IN THE LIGHT OF NEW COMPANIES ACT 2013	1-10
2	Dr. R. L. Nikose	Swadeshi Movement in India	11-14
3	Nidhi Sharma	THE STUDY OF DISCIPLINE STATUS IN PRIMARY SCHOOL OF KENDRIYA VIDHYALAYA	15-19
4	Dr. Jayashri Madhusudan Nemade	Comparative Study Of B. Ed. And D. T. Ed. Student Teachers Attitude Towards Use Of Teaching Aids In Teaching And Learning	20-25
5	प्रा.डॉ.अनिलकुमार एस.पगारे	समाजपरिवर्तनाच्या चळवळीची बीजे रुजविणारा सत्यशोधक समाज	26-32
6	प्रफुल्ल सुधाकर ठाकरे	जळगांव जिल्ह्यातील पीकतीव्रतेचे भौगोलिक विश्लेषण	33-41



(Signature)
Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

An International Indexed, Refereed, Interdisciplinary, Multilingual, Monthly Research Journal

ISSN 0974-2832

Vol. VII, Issue-74-75, Mar-Apr-2015 (Combined)

Impact Factor - 1.00064 (UIF)

SHODH SAMIKSHA AUR MULYANKAN

शोध समीक्षा
और
मूल्यांकन




Editor

Dr. KRISHAN BIR SINGH

www.ssmrae.com




Principal
A.D.P.M.'s Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon.

CONTENTS

PSYCHOLOGY

A COMPARATIVE STUDY OF AGGRESSION
AMONG MALE AND FEMALE STUDENTS

*Smt.Devata.D.Gasti

**Dr.Pramod.R.Shivacharan 1-2

FEAR IN CHILDREN

*Dr.Abha Ekka 17-19

स्त्रियों की भिन्न वैवाहिक स्थितियों का अर्जित
निस्सहायता पर प्रभाव

*पूजा सुतेड़ी **प्रो. आराधना शुक्ला 35-36

BOTANY

ALKALINITY-A FACTOR OF ENHANCING
FLUORIDE TOXICITY

*Archana More ** Dr.D.K.Billore 3-4

PHILOSOPHY

RELIGION OF 21ST CENTURY: A
PHILOSOPHICAL REVIEW

*Dr.Bonani Sinha 5-6

COMMERCE

TOURISM IN RAJASTHAN CHALLENGES
AND OPPORTUNITIES

*Miss Aruna Kumari 7-9

PROBLEMS AND SUGGESTIONS OF
CO-OPERATIVE BANKS

*S.S.Chaudhary 20-21

बिहार में कृषि आधारित नये-नये उद्योग
धंधे एवं संभावनाएँ : एक अध्ययन

*डॉ. अखिलेश कुमार 63-64

EDUCATION

AN ANALYSIS OF PERSONALITY
INTEGRATION

*Vivek Kaushik 10-12

A STUDY ON CREATIVE THINKING
ABILITY IN RELATION TO INTELLIGENCE
AND SOCIO-ECONOMIC STATUS OF
HIGH AND LOW ACHIEVERS OF VIIITH
STANDARD STUDENTS STUDYING IN
GADAG DISTRICT.

*Leelavati C. Hiremath ** Dr. Raju.G 13-16

माध्यमिक स्तर के हिन्दी एवं गुजराती माध्यम
के विद्यार्थियों का विद्यालय वातावरण का
उनके शिक्षण पर पड़ने वाले प्रभाव का
अध्ययन (सूरत जिले के संदर्भ में)

*डॉ. मावना शर्मा 46-47

LIBRARY & INFORMATION SCIENCE

EXPLORING THE EVER CHANGING
ROLE OF LIS PROFESSIONALS

* Kishor Wasurke** Veena A. Prakash 22-26

पुस्तकालय एवं पुस्तकों की जीवन में उपयोगिता
*राकेश कुमार 54-56

पुस्तकालय संरक्षण की सोच विकसित करें
*डॉ. कृष्ण कुमार आहूजा 57-59

ENGLISH

THE FACTOR OF LI INFLUENCE AND
NEED OF CONTRASTIVE STUDY OF
ODIA AND ENGLISH PHONOLOGY

*Nikunja Kishore Sa 27-29



Principal
A.D.P.M's Women's College of
Arts, Com. & Home Sci. Jaipur.

An International Indexed, Refereed, Interdisciplinary, Multilingual, Monthly Research Journal

ISSN 0974-2832

Vol. VII, Issue-76-79, May-Aug-2015 (Combined)

Impact Factor - 1.00064 (UIF)

SHODH SAMIKSHA AUR MULYANKAN

शोध समीक्षा
और
मूल्यांकन



(Signature)
Principal

A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jaipur

Editor

Dr. KRISHAN BIR SINGH

www.ssmrae.com

CONTENTS

HOME SCIENCE

A COMPARATIVE STUDY ON
ADJUSTMENT OF SENIOR CITIZENS

* MEVADA ALKA B. 1-2

THE EFFECT OF TELEVISION
ADVERTISEMENTS ON TEENAGERS

* Dr. MONIKA 36-37

ECONOMICS

STATUS AND PROSPECTS OF
ORGANIC FARMING IN INDIA

* MONISHA CHAUDHARY
** Dr. RENU SARDANA 3-4

राजस्थान में भील-जनजाति:-
परम्पराओं में परिवर्तन व स्थायित्व

* Dr. KALPANA AGARWAL 53-56

जळप्राव जिल्ह्यातील स्वयंसहाय्यता बचतगटाचा विकास

* प्रा. संजय व्ही. भामरे
** डॉ. सौ. मंगला जंगले 57-60

ZOOLOGY

THE CONSERVATION OF TIGER

* Dr. (SMT.) MANJU DUBEY 5-7

LIBRARY SCIENCE

ग्रंथालयीन सेवाएँ और सोशल नेटवर्कींग

* डॉ. विणा ए. प्रकाश
** प्रा. किशोर ना. वासुर्के 71-73

SANSKRIT

KANDAHAR GREEK EDICT OF ASOKA

* SULAGNA PRADHAN

श्रीमद्भगवद्गीता में मनः प्रबन्धन एवं वर्तमान
परिप्रेक्ष्य में इसका महत्त्व

* रजनी नेगी 47-48

LAW

HUMAN RIGHTS IN INDIA WITH
SPECIAL REFERENCE TO NATIONAL
HUMAN RIGHTS COMMISSION

* BALJIT K. SHARMA 10-12

PROTECTION OF RIGHTS TO CONSUMER

* BIRENDRA KUMAR TIWARI 20-21

MANAGEMENT

RESEARCH INSTRUMENT DEVELOPMENT

* RASIKA PRASAD KASTURE 13-17

KNOWLEDGE SHARING THROUGH
INTERPERSONAL RELATIONS

* SHIKHA DADHICH ** KAPIL DEV 30-35

MATHEMATICS

GENE MATICS

* RAHUL 18-19

ARCHITECTURE

EVALUATION OF URBAN TRANSFORMATION

* SOMA ANIL MISHRA

** Dr. R.K. PANDIT 22-24

HOME ECONOMICS

FAST FOOD: OPPRESSION THROUGH
POOR NUTRITION

* Dr. LATA B. HIWASE 25-27



Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

स्त्रियांमधील मधुमेहाचे वाढते प्रमाण आणि त्यामुळे त्यांच्या
जननप्रक्रियेवर होणारे परिणाम - एक अध्ययन
*प्रा.सौ. पुनम राम देशमुख 49-50

EDUCATION

मानवाधिकार एवं शिक्षा का अधिकार

*श्रीमती कविता रानी 41-44

शिक्षा का मूल अधिकार बनाम प्राथमिक शिक्षा का
व्यवस्थागत स्वरूप : एक विवेचन

*प्रा.बी.सी.शाह ** डॉ. गीता रावत शाह

**राकेश चन्द्र शाह 61-63

समावेशी शिक्षा के अन्तर्गत विशिष्ट बालकों की अधिगम
क्षमता का अध्ययन

*श्रीमती दीपा कुमारी यादव 69-70

PHYSICAL EDUCATION

RIGHT TO EDUCATION

*DR. ANITA M. LOKHANDE

**DR. SAMRUDHI TAPARE 28-29

SOCIOLOGY

भारतीय स्त्रीयांचे बदलते स्थान

*प्रा.डॉ.चुडामण पगारे 38-40

POLITICAL SCIENCE

किसानो व गरीबो के मसीहा थे चौ. देवीलाल

*अमनदीप सिंह 45-46

HISTORY

राजमाता जिजाबाईची सामाजिक व धार्मिक भूमिका - एक ऐतिहासिक
अध्ययन.

*विलास भाऊ रावजी फरकाडे 74-77

सामाजिक सुधारणा चळवळीत वैदर्भीय महिलांचे योगदान - ऐतिहासिक
अध्ययन.

*प्रा. सुधाकर नारायणराव पवार 78-80

रामचंद्र गणेश कानडेंची उत्तर भारतातील कामगिरी - एक ऐतिहासिक
अध्ययन

*प्रा. डॉ. चंद्रशेखर तु. क्षिरसागर 81-83

श्री. किसन फागूजी बनसोड यांचे दलित उद्वाराचे कार्य

*प्रा. प्रमोद मनोहर बोधाने 84-85

HINDI

आधुनिक हिन्दी कथा साहित्य में युगबोध

*डॉ.नीलिमा दुबे 51-52

पत्रकारिता के क्षेत्र में हिंदी

*श्रीमती अनीता गोला 64-66

नामवर सिंह की आलोचना दृष्टि में प्रेमचन्द का महत्व

*सुनील कुमारी 67-68

उत्तरांचल में समकालीन हिन्दी रंगकर्मी

*डॉ. सुशील कुमार 86-88

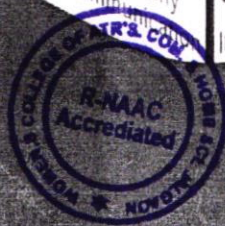
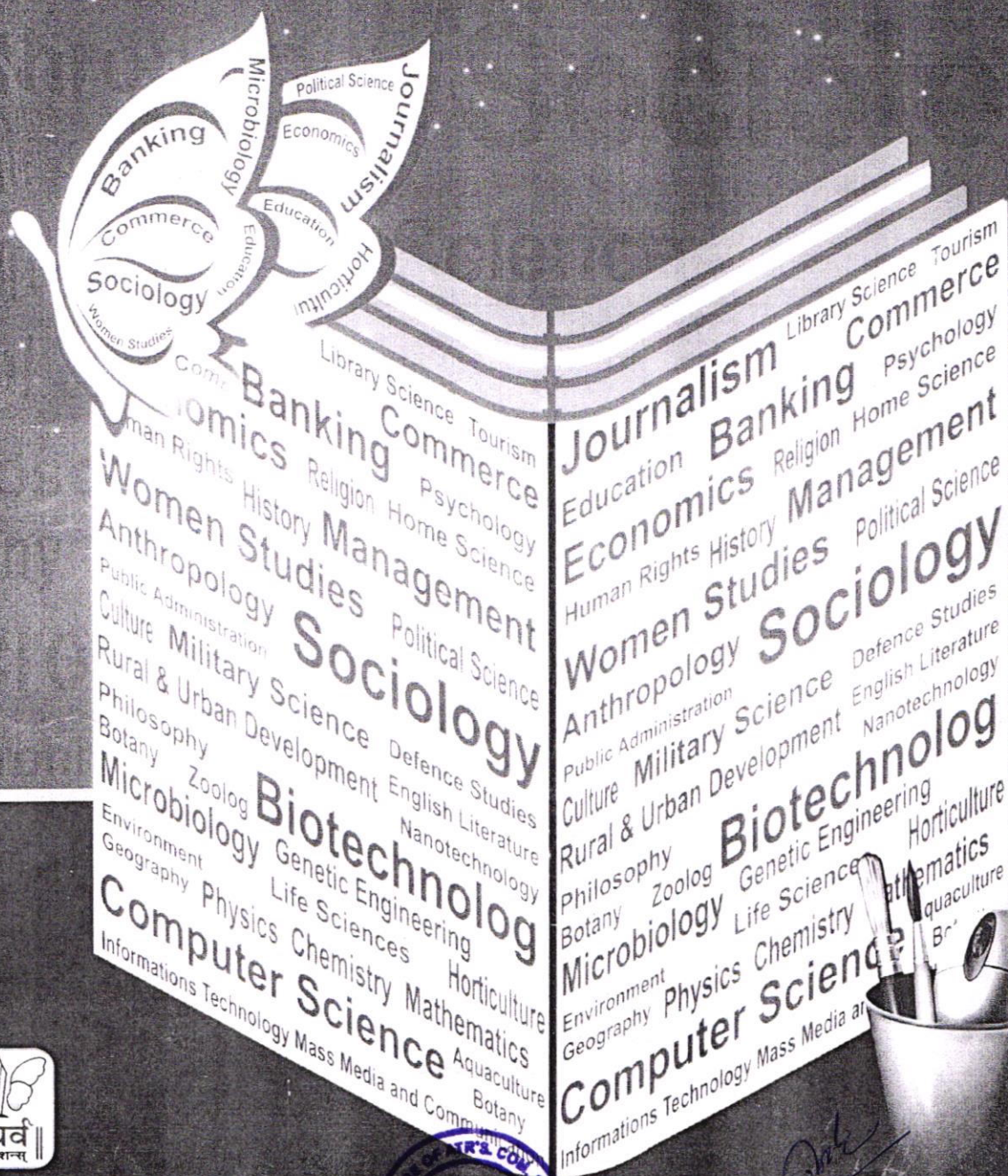



Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Platinum

A Peer Reviewed National Journal

Editor : Dr. Madhukar V. Patil




A. D. P. M.'s Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Index

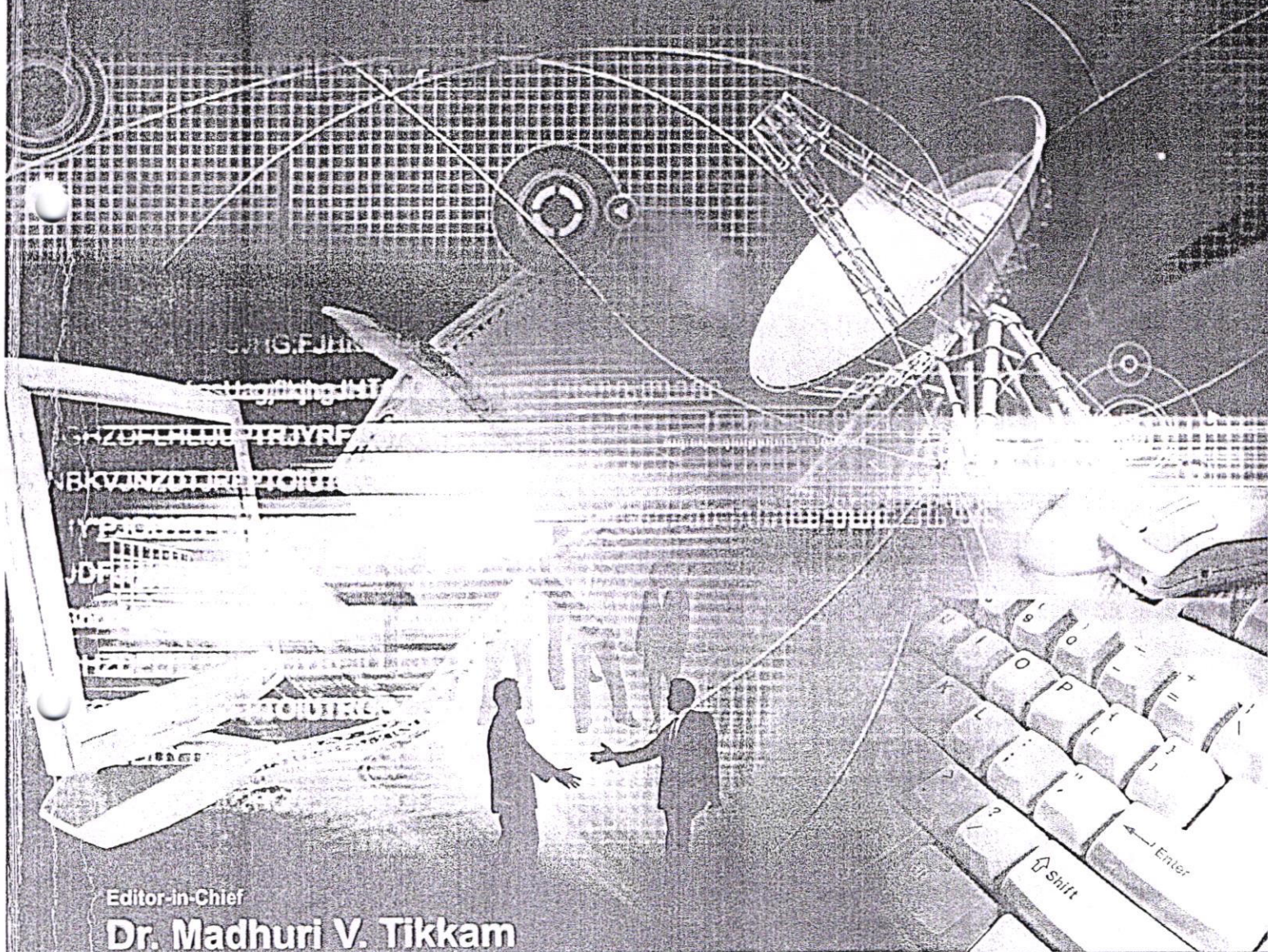
- 005-006 भारतातील महिला उद्योजकांसमोरील समस्या
- प्रा. संजय व्ही. भामरे
- डॉ. मंगला पी. जंगले
- 009-011 "खानदेशातील औषधी तेल उद्योग व्यवसाय"
- भामरे नानाजी दगा
- प्राचार्य डॉ. मधुकर विक्रम पाटील
- 012-013 "कालजयीता की कसौटी पर उतरती कहानी"
'पूस की रात' - प्रेमचंद
- प्रा. भील अंजीर नथु
- 014-016 १९७५ नंतरच्या ग्रामीण कथेतील आशयविश्व व भाषिक वैशिष्ट्ये
- डॉ. आशालता पांडुरंग महाजन
- 019-020 आदिवासी जमातीच्या सर्वांगीण विकासात जनार्थ - आदिवासी विकास संस्थेची भूमिका
- प्रा. राजू गिरधर पवार
- 021-023 Status of Women in India: Cross cultural study
- Dr. Nisha Dilip Mundada
- 024-028 A Study Of Impact Of Fdi On Insurance Sector In Indian Economy
- Dr. Pramod R. Chaudhari
- 029-033 Higher Education In Rural And Backward Areas: Problems And Remedies
- Prof. K. M. Borse
- Dr. S. A. Patil
- 034-037 Relationship between perceived Parenting style and Emotional Intelligence of High-school students
- Mr. J. P Badgujar,
- Dr. Nisha Mundada
- 038-040 Strategic Remedy For Occupational Stress
- Vilas J. Kamble
- Dr Mrs M A Bhardwaj
- Dr G B Chaudhari
- 041-042 जयवंत दळवी एक कथाकार
- सौ. शुभांगी डिंगंबर चव्हाण
- 043-044 नशिराबाद गावाचे खादी प्रचार - प्रसारात योगदान
- प्रा. दिनेश रामदास महाजन
- 045-049 जामनेर तालुक्यातील नवोदीत निसर्गरम्य व सामाजिक रायसोनी गोशाळा पर्यटन स्थळाचा अभ्यास
- प्रा. संभाजी बाबुराव पाटील
- 048-049 स्वातंत्र्यलढ्यात भूमिगत क्रांतीवीर श्री. ब्रिजलाल अण्णा तुळाराम लोहार यांचे योगदान
- प्रा. डॉ. सौ. आर. एस. पाटील
- प्रा. पापालाल उत्तम पवार
- 052-053 Political Empowerment of Women in India
- Prof. Sambhaji A. Sonawane
- 054-060 दीपध्वज कोसोदे यांच्या 'पंचनामा' या कथा संग्रहातील ग्रामीण वास्तव
- श्री. संतोष पंडीत माळी
- 061-063 The Environmental Movement in India
- Dr. Sharad Madhukar Kulkarni
- Dr. Sunil Aananda Patil
- 064-066 A Study of Anxiety and Neuroticism of Professional and Non- Professional Students
- Mr. Balaji D. Raut,
- Dr. Mrs. N. D. Mundada
- 069-070 राष्ट्र सेवा दलाची आजच्या काळातील उपयुक्तता : एक अभ्यास
- प्रा. नेरकर संदिप बी.
- 071-073 नगरपालिकांची सामाजिक विकासातील भूमिका
- प्राचार्य के. व्ही. पाटील
- कु. राजकुवर श्रावण गजरे
- 074-075 धर्मांतर आणि दलितांची सामाजिक परिस्थिती
- प्रा. डॉ. प्रशांत एस. देशमुख
- किरण बी. गाढे
- 076-079 पेशवेकालीन निम्न वर्गातील स्त्रियांची आर्थिक स्थिती
- हेमंत गोविंद ठाकरे
- डॉ. अमृतकर सुनिल चंद्रकांत
- 080-083 आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार - संत गाडगे महाराज
- प्रा. श्रेया चौधरी
- 084-086 Youth Unemployment and Need of Vocational Training in India
- Mr. Ashish J. Joshi
- Dr. Nisha I. Patel
- 089-092 कौटुंबिक हिंसाचार आणि कायद्यात्मक संरक्षण
- डॉ. अनुराधा हणमंतराव पाटील
- 089-092 Drainage System in Maharashtra State: A Geographical Importance
- Mr. Prasanna Suresh Deshmukh
- Dr. Aher. A. B
- 093-094 Gender Differences in Neuroticism among Adolescents
- Satish Surye
- Nisha Mundada



095-099	Emotional Maturity and Leadership in ultramodern education of India : The emerging issue - Dr. Vinod Vishwasrao Patil	104-108	Inclusive Growth - A reality of disabled People in India. - Prof. Dr. Raghava Das Gorle
१००-१०३	'संत चोखामेळा यांच्या अभंगातील विट्टल आळवणी' - डॉ.सौ.आशालता अशोक महाजन - डॉ.सौ.जयश्री कृष्णा शहाणे	109-110	Aparthied Aspects in Achebe's Refugee Mother and Child - Kamble Satwa
		111-114	TV Serial and Self concept - Mr .Pravin. A. Baviskar - Dr. N.D.Mundada


Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

International Journal of Information Resources and Knowledge Management



Editor-in-Chief

Dr. Madhuri V. Tikkam



**INTERNATIONAL
BOOK HOUSE PVT. LTD.**
Since 1931




Principal
**A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon**

Information Literacy and usage of databases at NMIMS (Deemed to be University): A case study

Shivanand S Sadlapur and Dr. Vinay Patil

Librarian, NMIMS (Deemed to be University) Mumbai

Librarian, ADPM's Women's college of Arts, Commerce & Home Science, Jalgaon

Email: sshivanand@gmail.com, Email: patilvinayb@gmail.com

ABSTRACT

The recent trend in Information Technology and ICT application to information has brought major changes in information communication and gives birth to new library resources Databases or E-resources. Most of them are accessible through URL's. For making better use and to justify ROI on investment to the institution proper training on databases is very much required to the user community. This article deals with how Information Literacy supports usage of subscribed databases at NMIMS (Deemed to be University).

Key Words: Information Literacy, Databases, E-Resources, NMIMS

INTRODUCTION

Since long back librarians have been involved in Library instruction/Orientation. They are training the users in library use, its service and resources. Terms such as library orientation, Library instruction, user education and bibliographical instruction have all been used at different times to refer the process of helping users how to use the library and its resources, how to access information and teaching the various bibliographical tools. These are helping users in knowing the physical location of the sections, staff, collections and services of library. The earliest proof of instruction is the librarian orienting the graduate students. An attempt to explain need for user education was mainly depend on the belief that to know how to use a library an essential part of the education for life time process. The central idea of user education involved on the many sources of information available and not on the mechanics of using the library. In

addition to teaching how to find information, libraries now recognize the importance of teaching critical thinking skills to enable users to evaluate and select the best information for their learning needs.

In this information age Information literacy is the key competency. Every person has his own right to information and information access. The importance of information is being increased in the present times and information has become one of the commodities that can be borrowed, purchased and sold and it is recognized as a natural resource in the electronic era. Now Information Communication Technology (ICT) has made its effective presence in Libraries and Information Centers. Which changed the look of resource centre in terms of collection, processing, storage, retrieval and communication of information and also helping the library and information professionals to perform their task much effectively. In fact, from leaf to clay tablets, from manuscripts to microfilms,

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

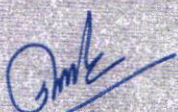
Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi



Honorary
Mr. Ashok Yakkaldevi


Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon



GRT **USE OF LIBRARY BY FACULTY MEMBERS: A STUDY OF NMU REGION**

Dr. Vinay B. Patil

Librarian, Arunodaya Dnyan Prasarak Mandals,
Women's College of Arts, Commerce & Home science, Jalgaon.

Abstract:- The primary objectives of the survey were to obtain use and awareness of library sources and services offered to the faculty members in various colleges affiliated to North Maharashtra University. A well-designed questionnaire used for data collection. The data analysis show that the majority of the faculty members are using and aware the services and sources available in the library for teaching, learning and research work. The study also recommends the list of minimum services to be provided for the faculty members.

Keywords: Library, information, faculty members.

INTRODUCTION

The teachers/ faculty members are the prime motivators to students in learning, process. Yet the library is the most strategic position to contribute to such motivation. The prominent role of the library is to help students in learning when they are away from their teaching which is reflected in the library functions i.e. Selection, organization and making available for use the information and essential knowledge of earlier generation to the latter ones. The use of library could be measured by several ways. The users are the focal point of the library. A study is carried out in the selected college library users in North Maharashtra University jurisdiction-namely Jalgaon, Dhule and Nandurbar districts. One of such a ways is by knowing the purpose of user for visit the library.

METHODOLOGY OF THE STUDY:


The users of various college libraries under study include faculty member of Dhule, Jalgaon and Nandurbar. Data has been collected from the users of the college libraries to assess the library services. To collect the information from faculty members from the college's researcher as representative sample from 75 faculty members of selected colleges under study as representative sample.

The researcher designed questionnaire for Users. The design of the questionnaires was based on the study of literature and in consultation with the librarians. Using questionnaire technique as well as the concerned users have been interviewed to get more information and verification of information. A sample of 75 teachers has been selected for study; Out of 75 questionnaires distributed 55 (73.33%) questionnaires were received duly filled in from faculty member. The primary data has been collected through questionnaire technique, supplemented by informal discussion with the users.

PURPOSE FOR USE OF THE LIBRARY:

The purpose of using library. The answers were provided to users and they are requested to mention the purpose of visiting the library.




Principal
A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Volume - 5 | Issue - 3 | Sept - 2015



GOLDEN RESEARCH THOUGHTS

International Recognition Multidisciplinary Research Journal

Impact Factor
3.4052(UIF)

ISSN
2231-5063

3.3.15
VII (15-16)

‘कोळी’ जमातीच्या धार्मिक संकल्पनांचा समाजशास्त्रीय अभ्यास



Research by



प्रा. वृषाली विलास कोल्हे

वृषाली विलास कोल्हे

ए.डी.पी.एम.संचलित आर्ट्स, कॉमर्स व होम सायन्स महिला कॉलेज, जळगाव.

सारांश:- आपला देश हा खंडप्राय असा देश असल्याने समाज आणि लोकसंख्याच्या निकषावर त्याचे समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून वर्गीकरण करता येते. साधारणतः आपल्या देशातील विविध जमातींचे वस्तीस्थान, सामाजिक स्वरूप, सांस्कृतिक ...

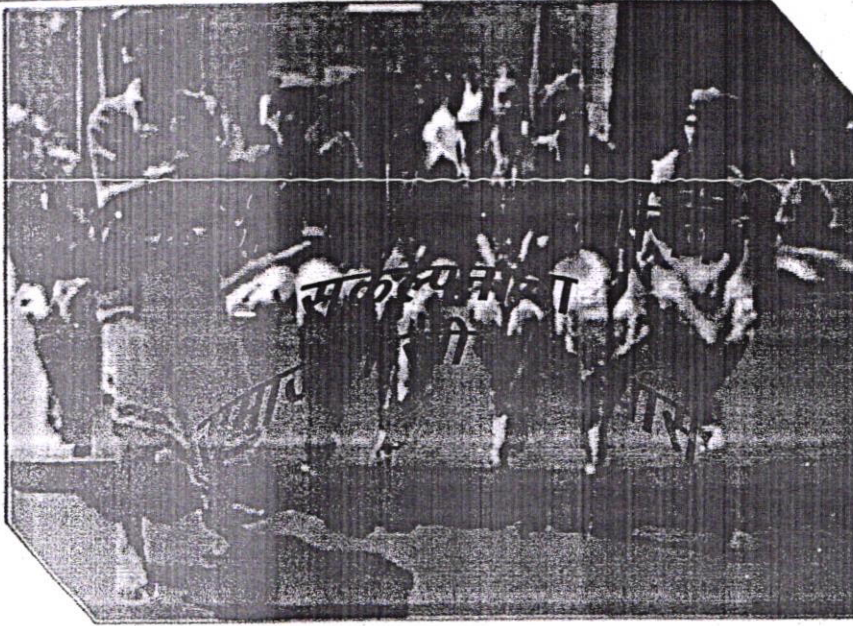


Editor - in - Chief - Dr. T. N. SHINDE

Principal

A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon

Contents



28

Pattern Of Sugarcane
Concentration Inphaltan
Tahsil Satara District
(Maharashtra).
K. S. Surwase

33

Geospatial Study Of Accessing
Sanitation In Slums Of Jalgaon
City : A Geoinformatics Approach
Kanchan Wani and S N
Bharambe

GRT

1

कोळी जमातीच्या धार्मिक संकल्पनांचा
समाजशास्त्रीय अभ्यास
प्रा. वृषाली विलास कोल्हे

IN THIS ISSUE

M. S. Loganatha	46
Mina H. Rathod	54

GRT

4

Telemedicine: Part Of Virtual Medical Tourism
A.G. Peshwe and Pritam P. Kothari

GRT

16

Effect Of Psychoticism And Participation In Sports On
Emotional Intelligence Of Male Players & Non-Players
Ajay Karakre and Satinder Paul



20

An Empirical Analysis Of Annual Growth Of Selected
Banks In India - A Study With Special Reference To
Public Sector Banks
Jayanthi Lakshmanaswamy

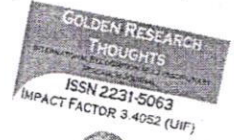


Principal

A.D.P.M's Women's College of
Art's, Com. & Home Sci. Jalgaon



‘कोळी’ जमातीच्या धार्मिक संकल्पनांचा समाजशास्त्रीय अभ्यास



या. वृषाली विलास कोल्हे

ए.डी.पी.एम.संचलित आर्ट्स, कॉमर्स व होम सायन्स महिला कॉलेज, जळगाव.

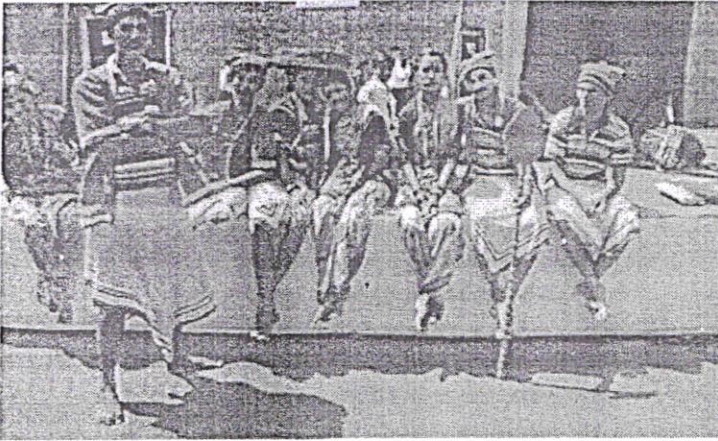
प्रस्ताविक :

आपला देश हा खंडप्राय असा देश असल्याने समाज आणि लोकसंख्यांच्या निकषावर त्याचे समाजशास्त्रीय दृष्टिकोनातून वर्गीकरण करता येते. साधारणतः आपल्या देशातील विविध जमातींचे वस्तीस्थान, सामाजिक स्वरूप, सांस्कृतिक भिन्नता आणि सभ्यता या आधारावर विभागणी केली जाते. ही विभागणी प्रामुख्याने Primitive Society/Primitive Tribes (आदिवासी/आदिम जमाती), Rural Community (ग्रामीण समुदाय) Urban Community आणि (शहरी समुदाय) अशा तीन भागांमध्ये केली जाते. यातील ग्रामीण आणि शहरी समुदायांशी बऱ्याच अंशी सर्वांचाच जवळचा संबंध असतो. मात्र आदिवासी किंवा आदिम जमातीच्या जीवन पद्धतीशी फारसा संपर्क नसल्यामुळे त्या समाज घटकाविषयी फारच थोड्या लोकांना माहिती असते.

‘आदिवासी’ अद्य रहिवासी ! आधी रहिवास असलेला समूह तो आदिवासी म्हणून ओळखला जातो. आदिवासी ही आपल्या देशातील मूळ निवासी जमात आहे. आपल्या देशात आर्यांच्या आगमनकाळापासूनही आधी आदिवासी जमातीचे वास्तव्य होते. असे असले तरी, या जमातीचा आक्रमक म्हणून उल्लेख वाचावयास मिळत नाही. अर्थात त्यांच्या याच औदार्याच्या धोरणाचा फायदा आर्यांनी घेतला. आक्रमक परकीय आर्यांनी या आदिम जमातीचा पराभव करून कनिष्ठ वर्गाचा उदय घडवून आणला. ऋग्वेदात याच वर्गाचा दास, दस्यू असा उल्लेख आढळतो. ह्या जमातीतील अनेक जनजातींमधील कोळी ही प्रमुख जमात होय.

कोळी समुदायातील शाखा :

अश्मयुगानंतरच्या काळात पश्चिम किनारपट्टीच्या म्हणजेच कोकणच्या प्रदेशात कोळी लोकांनी वास्तव्य केले. या जमातीचे



सागराशी नाते जुळले. प्राचीन काळापासून परकीय देशांशी भारताचा व्यापार ह्याच किनारी प्रदेशातून चालत असे. हा व्यापार सागरी मार्गाने चालत असल्यामुळे व्यापारी गलबतांवर धाडशी खलाशी म्हणून कोळी लोक काम करीत असत. तसेच किनारपट्टीवर वास्तव्य असल्यामुळे मासेमारी हाही व्यवसाय बनला. प्रामुख्याने समुद्रकिनार्यावर कोळी लोकांची वस्ती असली तरी व्यवसायाभिमुख जीवनपद्धतीनुसार नद्या, तलाव, खाड्या याठिकाणीही कोळी लोक वास्तव्य करू लागले. या जमातीमध्ये पुढे काल आणि स्थलपरतवे अनेक जाती-उपजातीची निर्मिती होत गेली. असे असले तरी या जमातीमध्ये दोन वर्ग आढळतात. मासेमारी करणारे कोळी आणि शेती करणारे कोळी असे हे दोन वर्ग होत. या व्यतिरिक्त नावाडी, शिकार, जनावरे पाळणे असा व्यवसायही कोळी लोक करत. कोळी लोकांचे कुणबी लोकांशी मोठे साम्य आढळते. असे असले तरी ह्या जातीचा समावेश मागास वर्गात म्हणजेच अनुसूचित जमातीमध्ये

करण्यात आला आहे. या जमातीमध्ये सोनकोळी, महादेवकोळी, आगरी, मांगेला, वैती, अहीर, बंद, मिल्ल, भिलावे, भिरले, चंची, टोकरे, हेलमार, कब्बेर, कराडे, खार, परवाली, नावाडी, कोकणा, नाखवा, बारी, सूर्यवंशी, चंद्रवंशी, वाल्मीकी, राज (डोंगर कोळी), झिंगे, मल्हार, चुमली, व्यास, धीवर, पानभरी, मराठा, मारवी, मेंदाले, मेता, मुसळे, नेहेरे, शिंग, तोकी, ठाणकर, तायडे, खिस्ती, सोलेशी व काष्टी इत्यादी शाखा असल्याचे चंद्रकांत मेहेर नोंदवितात.

कोळी जमातीचे धार्मिक स्थित्यंतरे :

प्रारंभीच्या काळात कोळी समुदायाचा समावेश हिंदू धर्मातून होत असे. जाती-जमातीच्या उगमाच्या आधीच्या काळात कोळी लोकांच्या अनेक गावांच्या मिळून ज्ञातीसंस्था अस्तित्वात आल्या होत्या. त्यांच्या विभागवार ज्ञातीसंस्था असल्यातरी ते हिंदू धर्माचेच पालन करीत असत. मौर्य कालखंडात मात्र काही कोळ्यांनी बौद्ध धर्माचा स्वीकार केला होता. मध्ययुगात मोठ्या राजकीय स्थित्यंतारात हा देश इस्लामी राजवटीच्या प्रभावात गेला. त्या काळात भारतीयांवर इस्लामी धर्म लादण्यात आल्याने अनेकांचे सक्तीचे धर्मांतर करण्यात आल्याने कोळी लोकांनीही इस्लामी धर्म स्वीकारला. असेच जबरदस्तीचे धर्मांतर हे पोर्तुगीज व ब्रिटिश काळात झाल्याने अनेक कोळी लोकांना बाटवून